

Experiența evlaviei:
Sfaturile părintelui
Paisie Athonitul

Starețul a spus: „Lucrul cel mai de preț din viață este familia. Cum va înceta ea să mai existe, cum va pieri și lumea. Mai întâi de toate, arată dragostea ta în sânul familiei tale”. Altă dată a mai spus: „Când se va destrăma familia, se va destrăma tot, și lumea duhovnicească, și monahismul”.

Pr. Dionisios Tațis,
Arhondaric sub cerul liber, Moscova, 1998

Sfatul preotului:
Despre educație

Omul trebuie învățat să placă lui Dumnezeu, să-L bucure prin viața sa, la fel cum un copil se străduiește să placă părinților.

– *Poate un om să-l educe pe altul, dar mai ales să-l reeduce?*

– Să ne gândim ce ne-a dat Dumnezeu și ce am reușit să dobândim noi singuri în această viață. Fiecare din noi s-a născut după voia lui Dumnezeu, adică nimeni nu a ales să se nască sau nu. Dumnezeu a dat fiecărui om darul prețios al vieții, al vieții veșnice, suflet nemuritor. Același lucru îl putem spune și despre locul de naștere, despre poporul în mijlocul căruia noi ne-am născut. De aceea spunem că sentimentul de patriotism îl are doar un om credincios care înțelege că țara pe care i-a dat-o Dumnezeu trebuie iubită și cinstită. La fel putem spune și despre sexul omului, feminin sau masculin, pe care noi nu-l

alegem. Familia, părinții trebuie și ei acceptați ca un dar dumnezeiesc. Dar putem, oare să schimbăm acest dar după cum credem noi de cuviință? Trebuie să ne smerim, să ne bucurăm și să acceptăm cu mulțumire ce am primit. Pe părinți îi vom cinsti, poporul îl vom iubi, iar țara o vom apăra. De aceea, când încercăm să schimbăm ceva, când nu suntem de acord cu ceea ce ne-a dat Dumnezeu, vom considera acest lucru drept un păcat. Deseori cântim, suntem nemulțumiți. Atunci când cântim, uităm că fiecare om este un purtător al chipului dumnezeiesc. Hristos, Mântuitorul lumii, ne-a lăsat un exemplu, când înaintea Lui a fost adusă o femeie desfrânată, care, după legile iudaice, trebuia să fie omorâtă cu pietre. Deoarece fariseii îl ispiteau, încercând să demonstreze că El încalcă legea, Iisus nu a contrazis pe nimeni, ci numai a spus: „Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei” (In. 8, 7).

Dacă e să vorbim despre relațiile dintre oamenii maturi, ne vom da seama că atunci când încercăm să-i schimbăm, să-i judecăm, noi nu urmăm calea ortodoxiei, pentru că această cale presupune vederea propriilor păcate, iar nu ale altora. În fața fiecărui om ne vom smeri, îl vom iubi și îl vom cinsti. Iar dacă nu ne convine ceva la el, vom urma poruncile Evangheliei și ne vom ruga pentru el, pentru că a schimba pe cineva este practic imposibil. Fiecare dintre noi păstrează ca un dar dumnezeiesc propria libertate, caracterul unic și irepetabil, pe care le-am primit la naștere. Să ne amintim sfaturile starețului Ambrozio de la Optina, pe care le-a dat uneia dintre fiicele sale duhovnicești. Ea l-a întrebat cu ce începe mântuirea su-

fletului. Primul sfat: „Încetează să-i înveți pe alții“. Al doilea: „Fii atentă la păcatele tale și căiește-te“. Aceasta este atitudinea ortodoxă față de om și lume. Încercările noastre de a ne schimba unii pe alții denotă neîmbisericirea noastră, atitudinea necreștină față de lume și aproapele.

Oamenii nu se conduc după legile noastre, dar aceasta nu înseamnă că ei nu duc un mod corect de viață. Dacă eu sunt creștin, voi înțelege că nimic nu este întâmplător, că orice om pe care Dumnezeu mi-l scoate în cale este exact omul de care eu am nevoie, chiar dacă acesta se mânia sau este supărăcios și rău, iar reacția mea nu va demonstra că eu nu sunt departe de el. Sfinții Părinți spun că lucrul cel mai important este să pot vedea ce se întâmplă înlăuntrul meu. Atunci voi înțelege că dușmanii mei cei mai mari sunt patimile, mânia și răutatea mea pe care de multe ori nici nu le observam. Iar omul pe care Dumnezeu mi l-a scos în cale trezește aceste calități ascunse. Cu alte cuvinte, el îmi descoperă păcatele. Aceasta este cea mai mare fericire, pentru că a-ți vedea păcatele înseamnă a pune început mântuirii, îndreptării și curăției. Așa se explică de ce Sfinții Părinți ne îndemnau să ne rugăm pentru dușmanii noștri, fapt care ne ajută să vedem propria noastră necurăție lăuntrică. Sfântul Tihon din Zadonsk avea un obicei: celui care îl supăra, în semn de mulțumire, îi dădea 15 copeici, pentru că prin acel om sfântul descoperea în sine porniri și reacții păcătoase. El îi mulțumea lui Dumnezeu că astfel îl ajuta să se căiască. Probabil că în așa fel ajungem și noi să ne schimbăm unii pe alții.

Lumea ne influențează neîncetat. Forțele celui rău și oamenii care nu se conduc după poruncile dumnezeiești, ci după cele ale lumii, acționează asupra noastră. Datoria noastră este aceea de a urma voia lui Dumnezeu pe calea mântuirii, a dobândirii harului, pentru că și noi avem propria voie și minte, cunoaștem legile și Revelația lui Dumnezeu. Lumea încearcă să ne influențeze negativ prin intermediul păcatului, dar mai există și lumea lui Dumnezeu, harul ce ne ajută să rezistăm. De aceea atunci când vorbim despre educație, vom înțelege că ea este hrană, și nu doar o influență.

Deseori greșim atunci când considerăm că a educa înseamnă a influența. A educa înseamnă a hrăni sufletul, trupul și duhul. Duhul hrănește sufletul, iar sufletul transfigurează trupul. Când uităm de duh și ne îngrijim doar de trup și de suflet, educația se mărginește doar la creștere și dezvoltare, mai ales când acest lucru se referă la copil. Noi credem că el trebuie să crească sănătos și bine dezvoltat, dar el mai trebuie să fie și dezvoltat duhovnicește.

Majoritatea oamenilor consideră că pruncul se naște sănătos și bine dezvoltat. Din punct de vedere ortodox, omul se naște cu natura deja alterată, cu pecetea păcatului strămoșesc. Înainte de a începe să ne ocupăm de educația lui, e necesar ca în primul rând să fie vindecat și îndreptat. Dacă acest lucru nu se întâmplă, favorizăm dezvoltarea unui om alterat. Înțelegerea corectă a omului se naște din faptul că trebuie îndreptată natura lui omenească, lucru ce se întâmplă doar în taina Botezului, în care nașterea duhovnicească este esențială. Important este să reținem că tot

ce este bun în om vine de la Dumnezeu. De aceea a educa un copil, cu alte cuvinte a-l aduce la Dumnezeu, este una dintre datoriile principale ale părinților.

– *Care este scopul educației creștine?*

– Scopul educației creștine este acela de a aduce copilul la Hristos, de a-l face creștin, ca atunci când va începe să conștientizeze, să mărturisească singur că este creștin, înțelegând că numai această viață este corectă și deplină. La temelia vieții trebuie să fie duhul; duhul hrănește sufletul, iar sufletul transfigurează trupul. Dacă trupescul începe să înăbușe ceea ce este duhovnicesc și sufletesc, se întrezărește alterarea naturii omenești. Iar prin aceasta bucuria adevărată nu poate fi dobândită. Sufletul se mânănește, nu-și găsește locul și, cum spune Sfânta Scriptură: „Ce folosește omului dacă va câștiga lumea toată, dar pe sine se va pierde sau se va păgubi?” (Lc. 9, 25). Acest lucru se întâmplă când este încălcată ierarhia firii omului și el începe să ducă o viață contrară lui însuși. E o existență chinuitoare, care nu aduce nici o bucurie, ci doar durere și, în consecință, tragedii, pe care le observăm la majoritatea oamenilor, chiar și la cei care au o situație materială bună, dar care se mânănesc, simțind netemeinicia și neîmplinirea duhovnicească. Omul trebuie să se afirme mai întâi de toate ca ființă duhovnicească, care poartă în sine chipul și asemănarea lui Dumnezeu. De aceea spunem că scopul educației creștine este dobândirea plinătății vieții duhovnicești, bucuria ei, pentru că în momentul când sufletul se bucură, el are nevoie de puține lucruri lumești; iar când se mânănește, nici o bucurie lumească nu-l poate înveseli. Educația creș-

tină mai înseamnă a învăța omul să placă lui Dumnezeu, să-L bucure prin viața sa, la fel cum face un copil care se străduiește să-și bucure părinții.

Experiența evlaviei:

Convorbirea starețului Siluan Athonitul cu copiii

Copilașii aleargă pe câmp, culeg flori, cântă și se bucură, pentru că harul lui Dumnezeu îi înveselește. Dar iată că au văzut un călugăr:

– Privește: Dumnezeu a înfrumusețat cerul cu stele și pământul cu râuri și grădini; vulturii zboară sub nori și se desfătează cu frumusețea naturii, păsările cripesc vesel în crânguri și câmpii, iar tu, călugărule, stai închis în chilia ta și nu vezi această frumusețe dumnezeiască. Stai închis și plângi. De ce plângi când soarele strălucește, lumea e frumoasă și peste tot e bucurie?

Astfel îl întrebau copiii pe călugăr, iar el le-a răspuns:

– Copii, voi nu înțelegeți tânguirea mea. Sufletul meu plânge pentru voi, pentru că nu-L cunoașteți pe Dumnezeu, Cel Care a creat această frumusețe. Sufletul meu Îl cunoaște și eu vă doresc ca voi toți să ajungeți la această cunoaștere. Iată de ce mă întristez și cu lacrimi mă rog lui Dumnezeu pentru voi ca să-L cunoașteți prin Duhul Sfânt.

– Ce înseamnă a-L cunoaște pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt?

– Cu mintea, copii, Dumnezeu nu poate fi cunoscut. Dar voi să citiți din Sfânta Scriptură. În ea veți găsi harul, care vă va desfăta, și în așa fel veți

ajunge la cunoașterea lui Dumnezeu și cu bucurie veți lucra pentru El ziua și noaptea. Când Îl veți cunoaște pe Dumnezeu, va pieri și dorința de a mai privi această lume, iar sufletul va aspira să vadă slava cerească a lui Dumnezeu.

– Dar nouă ne plac florile și ne mai place să ne plimbăm și să ne veselim.

– Vă place să cutreierați câmpiile și să culegeți flori; vă place să cântați și să ascultați trilurile păsărilor, dar există în ceruri ceva ce este mult mai frumos decât toate acestea: raiul, locul unde locuiește Dumnezeu împreună cu îngerii și cu sfinții. Și acolo este veselie și se aud cântece, dar altele, mai frumoase, și când sufletul va auzi aceste cântări, nu le va mai putea uita și nu va mai fi atras de cele pământești.

– Nouă ne place să cântăm.

– Copii, cântați-I lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt; cântați-I cu smerenie și iubire.

– Nu putem pricepe de ce plângi.

– Plâng pentru voi, copilași. Privindu-vă, mi-e milă de voi și Îl rog pe Dumnezeu să vă ocrotească, ca să-L cunoașteți pe Ziditorul și Dumnezeul vostru. Vă privesc, și iată că vă asemăn cu Pruncul Hristos, și vreau ca voi să nu pierdeți harul dumnezeiesc și să nu deveniți asemenea celui rău când veți crește mari, din cauza gândurilor. Vreau să semănați întotdeauna cu Fiul Preacuratei Fecioare. Acestea vrea sufletul meu. Pentru aceasta mă rog. Mi-e milă de toți copiii de pe pământ. De aceea plâng pentru toți copilași și orfanii. Eu plâng, copii, pentru lume și mă tânguiesc pentru poporul lui Dumnezeu: „Doamne, trimite mila Ta asupra copiilor, pe care Tu îi iubești, și dă-le să Te cunoască prin Duhul Sfânt; învață-i să Te slăvească pe Tine. Cu lacrimi mă rog Ție, auzi rugăciunea mea, dă-le

la toți cunoașterea slavei Tale prin Duhul Sfânt”. Copii, iubiți-L pe Dumnezeu, așa cum Îl iubesc îngerii din ceruri.

– Noi nu L-am cunoscut niciodată pe Dumnezeu, cum putem să-L iubim?

– Copilașii mei iubiți, să vă gândiți neîncetat la Dumnezeu, că El vă iubeste și v-a dat viață ca să fiți întruna cu El și să vă bucurați de iubirea Lui.

– Cum putem ști că Dumnezeu ne iubeste?

– După roadă se cunoaște și iubirea: când rămânem în iubirea lui Dumnezeu, ne ferim de păcat, iar sufletul se liniștește și se bucură, și vrem ca Dumnezeu să rămână în noi și să ne rugăm, iar în suflet să fie doar gânduri bune.

– Cum să știm ce fel de gânduri avem și care sunt bune sau rele?

– Pentru a separa gândurile bune de cele rele, e nevoie ca mintea să fie ținută curată în Domnul.

– Nu înțelegem, cum putem ține mintea în Domnul, dacă nu L-am văzut niciodată și nu-L cunoaștem; și ce înseamnă minte curată?

– Copii, voi cugetați că Dumnezeu vă vede, deși voi nu-L vedeți. Așa veți fi întotdeauna înaintea Domnului. Deși această dragoste este mică, dacă veți păstra cuvântul meu, el vă va face să cunoașteți o dragoste mai mare și atunci prin Duhul Sfânt veți cunoaște ceea ce v-am spus, dar pe care acum încă nu o înțelegeți.

Arhim. Sofronie (Saharov),

Starețul Siluan Athonitul, Moscova, 1996

– Prin ce se deosebește familia lumească de cea creștină?

– Creștinul înțelege că omul se naște cu natura alterată și e nevoie să fie semănat în el semințele unei

vieți noi. Tainele bisericești sunt acele semințe bine-cuvântate, care încolțesc în om. Prin ele se restaurează natura omenească și predomină nu trupul și sângele, acea orânduire pe care copiii o moștenesc de la părinți, ci orânduirea pe care o primesc de la Hristos, de la viața veșnică. Iar dacă copilul trăiește în afara Bisericii, prioritate are moștenirea trupească, genetică. Cu alte cuvinte, neajunsurile noastre și deprinderile copiilor se adună, iar alte semințe nu mai sunt. De aceea cel mai important este ca un copil să devină creștin, ca părinții să nu caute în el ce le convine lor, ci ceea ce este al lui Dumnezeu, și să se străduiască să nu le semene lor, ci lui Hristos. Mulți părinți vor să-și educe copiii așa cum vor ei, dar din lipsa unui ideal se îngrijesc numai de un singur lucru: copilul lor să nu fie mai prejos decât ceilalți copiii, să fie învățat, să se îmbrace bine, adică pun accentul pe lucruri nesemnificative, iar ce este important se neglijează. Dar ce poate fi mai important decât să se semene semințe duhovnicești, decât să-l înveți pe copil să guste din bucuria duhovnicească, altfel spus, de a-l aduce la Dumnezeu. Trebuie să înțelegem că în afara Bisericii toate acestea sunt imposibil de realizat. Când omul încearcă să-și educe copilul în afara Bisericii, de fapt el îl lipsește de bucuriile viitoare, nu-i permite să se realizeze deplin, iar prin aceasta îl lipsește de plinătatea existenței. Iată de ce grija principală a părinților va fi îmbisericierea copilului, ca el să iubească din pruncie Biserica, să rămână în ea, iar ea să-l binecuvânteze, să-l ocrotească și să-l îndrume mai departe în viață.

– Se spune că atunci când crești un copil, cel mai important este a-l educa corect. Dar cum e posibilă realizarea acestui lucru dacă ziua întreagă ești la serviciu, iar seara, din cauza multor griji ești foarte obosit?

– A educa mai înseamnă și a organiza viața copilului. E bine ca el să aibă și anumite obligații în casă. Să se facă în așa fel încât el să fie ocupat ziua întreagă; dacă toți muncesc, înseamnă că și copilul trebuie să muncească. Cel mai grav este atunci când părinții sunt plecați toată ziua, iar copilul rămâne acasă singur, fără nici o ocupație. El începe să cutreiere, să se zbuciume, iar ispite se întâlnesc la tot pasul. Și bineînțeles, mijlocul cel mai sigur este viața duhovnicească a părinților. Ei trebuie să se autoeduce permanent, să realizeze că există o legătură duhovnicească și să se teamă că prin păcatele lor pot să pricinuiască un mare rău propriului copil. Iar dacă ei se vor feri de păcate, îl vor feri și pe copilul lor de ispite. Prin urmare, ne vom îngriji de preocupările copilului și de propria curăție.

– S-a întâmplat să citesc într-o carte că mântuirea părinților depinde foarte mult de copii. În ce mod? Că viitorul copiilor depinde de modul de viață al părinților, e clar. Dar cum pot copiii determina mântuirea părinților?

– Pentru părinți, educația copiilor este o ascultare față de Dumnezeu, deoarece copilul este darul Lui. De felul în care omul își împlinește ascultarea și își duce crucea pe care i-a dat-o Dumnezeu depinde mântuirea sufletului lui. Este plăcută lui Dumnezeu viața soților? Prin copii putem constata acest fapt.

Copiii sunt roadele vieții noastre. Educându-i în dragoste față de Dumnezeu, părinții împlinesc ascultarea față de El, iar prin aceasta ajung la mântuire.

– *Trebuie să existe vreo diferență între educația băieților și educația fetelor?*

– Desigur că trebuie să existe. Băiatul trebuie să crească un bărbat adevărat, responsabil, capabil să facă ceva, iar femeia să fie smerită și atentă. Educația sexuală este cunoașterea și îndeplinirea obligațiilor de bărbat și de femeie. Acest lucru trebuie învățat încă din pruncie.

Sfatul preotului:

Despre necesitatea căsătoriei

Această unire se face pentru mântuirea sufletului, pentru împlinirea poruncilor Dumnezeiești, dar cel mai mult pentru înmulțirea vieții pe pământ, cu alte cuvinte pentru naștere de prunci.

– *De ce oamenii tind spre viața de familie? Ce folos îi aduce ea omului?*

– Când Dumnezeu l-a creat pe om, a făcut-o și pe femeia din coasta lui și le-a poruncit: „Creșteți și vă înmulțiți” (Fac. 1, 28). Această poruncă, în mod firesc, trebuie ținută și în familie.

Omenirea e împărțită în două: în bărbați și femei. Chiar și cuvântul „gen” înseamnă „jumătate”*. Plinătatea vieții, spre care tinde și pe care o caută orice om, se dobândește sau prin unirea cu Dumnezeu,

* Cuvântul rusesc „pol” se traduce în limba română prin „gen”, de unde și „polovina” care înseamnă „jumătate”.

care presupune călugăria, dobândirea chipului îngeresc, sau prin unirea binecuvântată a bărbatului cu femeia, când „vor fi amândoi un trup” (Fac. 2, 24). Această unire se face pentru mântuirea sufletului, pentru împlinirea poruncilor dumnezeiești, dar cel mai mult pentru înmulțirea vieții pe pământ, cu alte cuvinte, pentru naștere de prunci.

Chiar de la creație, omului i-a fost hărăzită viața de familie pentru a crește copii. Familia este acel mijloc de mântuire fără de care majoritatea oamenilor nu ar putea trăi în curăție. Pentru un ortodox, familia este o arcă a mântuirii. Noi afirmăm că Biserica este o nouă arcă a lui Noe, dar, la fel, putem spune și despre familie că este o mică Biserică și, respectiv, arca mântuitoare care îl ferește pe om de păcate. Din această unire binecuvântată se naște o nouă viață, care este copilul și care este, din punct de vedere ortodox, darul lui Dumnezeu și binecuvântarea Lui.

– *Nu toți reușesc să întemeieze o familie... Iar unii aleg în mod conștient călugăria. De ce se întâmplă aceasta?*

– Din Revelația dumnezeiască și din scrierile Sfinților Părinți aflăm că omul are două căi esențiale. El poate alege calea călugăriei, a slujirii lui Dumnezeu sau calea căsătoriei, ca prin împlinirea acestei porunci dumnezeiești să ajungă la fel la mântuire.

Unii compară care cale este mai ușoară și care mai grea. Trebuie să înțelegem că atât prima cale cât și a doua sunt, de fapt, calea purtării propriei cruci. Sfântul Ignatie (Briancianinov) se numea într-una din scrisori un om slab, explicând prin aceasta neputința lui de a împlini nevoița căsniciei. Pe când un fami-

list crede că drumul vieții monahale este unul mare și greu și că el a ales unul mai ușor. Ambele căi sunt binecuvântate de Dumnezeu. De aceea, în dependență de menirea sa, omul va alege acea cale care i se potrivește mai bine. Dacă a ales-o pe cea a călugăriei, va trebui să suporte încercările din mănăstire, care pot dura ani în șir și doar călugării bătrâni pot spune că și-au însușit această viață, pentru că a fi călugăr este o vocație. Cealaltă cale, prin care omul hotărăște să creeze o familie binecuvântată de Dumnezeu, de părinți și de duhovnic, păstrează neprihănirea, curăția sufletului, îl ferește de păcatele trupesti și primește plinătatea vieții. Conform Sfintei Scripturi, o familie presupune ca cei doi să fie „amândoi un trup” (Efes. 5, 31). Cu alte cuvinte, omul lărgeste punctul său de vedere asupra vieții și privește lumea și cu ochii soției. Intereselor sale se adaugă și cele ale soției. La fel și bucuriilor sale se adaugă și cele ale persoanei iubite. În vechime se spunea că o bucurie împărtășită este o bucurie dublă, iar necazul împărtășit este o jumătate de necaz. Iată de ce spunem că familia este corabia care permite omului să se ferească de furtunile vieții.

Experiența evlaviei:

Sfaturile starețului Varsanufie de la Optina

În Viețile Sfinților se povestește despre două surori. Una a ales să se călugărească, iar cealaltă să se căsătorească și ambele s-au mântuit.

Adevărat este că cea care a ales călugăria a primit de la Dumnezeu o răsplată mai mare, dar s-au

mântuit ambele. Cum să ne mântuim în lume, când există atâtea ispite? Apostolul spune: „Să nu iubiți lumea, cu toate că trăiți în lume”. De fapt, prin cuvântul „lume” ar trebui să înțelegem nu universul, ci lumea josnică și păcătoasă.

*Convorbirile starețului Varsanufie de la Optina
cu fiii săi duhovnicești.*

*Amintirile fiilor duhovnicești despre
Starețul Varsanufie, Moscova-Riga, 1995*

– *În ce constă fericirea vieții de familie?*

– Cu ajutorul familiei, omul are posibilitatea de a se mântui, de a se înduhovnici, de a ajunge la înălțimile cerești. Omul trăiește pentru a-I plăcea lui Dumnezeu, adică în așa fel încât să se unească cu Dumnezeu, având ca scop unirea cu El împreună cu familia lui. Familia este calea directă prin care învățăm să-I plăcem lui Dumnezeu, și nu doar să ne bucurăm singuri, ci împreună cu Dumnezeu și cu aproapele.

– *Cine are de spus ultimul cuvânt când cineva hotărăște să întemeieze o familie?*

– Trebuie să fie un acord comun. Acest lucru se face de bună voie. Când preotul îi cunună pe tineri, mai întâi de toate, el îi întreabă dacă au binecuvântarea părintească și dacă se căsătoresc de bună voie. Dacă nu, el are tot dreptul să refuze să-i cunune.

– *Cum să ne alegem un soț bun sau o soție bună?*

– O soție bună este o femeie gospodină. Cât despre soț, el trebuie ales din biserică, după felul cum se roagă lui Dumnezeu. El trebuie să fie muncitor și credincios.